

Vedlegg til høringsuttalelse fra Oslo katolske bispedømme

om

FELLES EKTESKAPSLOV FOR LIKEKJØNNEDE OG ULIKEKJØNNEDE PAR

Nedenstående er dels mer fullstendige tekster til det som er uttalt i høringsuttalelsen, dels supplerende stoff.

GENERELL KRITIKK AV HØRINGSUTKASTET

Barne- og likestillingsdepartementet angir som begrunnelse for forslaget at det ønsker å sikre homofiles og lesbiskes rettigheter, samt støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering.

På generelt grunnlag ønsker vi å stille spørsmål ved om det er ved å endre på ekteskapsloven at man imøtekommer homofile og lesbiske. Høringsnotatet har ikke utredet eller analysert denne gruppens behov, og yter den på ingen måte full rettferdighet. Vi etterlyser en grundigere gjennomgang av homofiles og lesbiskes spesifikke situasjon og utfordringer, og vi etterlyser et mer nyansert syn på at det også innenfor gruppen av homofile og lesbiske vil råde forskjellige holdninger. Vi vil tro at det alvorligste problem for denne gruppen i dag er den manglende respekt den utsettes for, samt mangel på nødvendig hjelp til å kunne håndtere sin legning fra tidlig ungdomsalder. Nettopp fordi homofiles og lesbiskes seksuelle atferd skiller seg ut fra den overveiende del av befolkningen, finner vi det lite trolig at svaret er å gi dem rammer som er spesifikt heteroseksuelle.

I høringsutkastet utelates sentrale problemstillinger med tunge etiske implikasjoner. Det klareste eksempelet på dette er at spørsmålet om også to menn som ektefeller skal kunne få barn, holdes utenfor utredningen. Spørsmålsstillingen gjelder både i forhold til adgang til assistert befruktning og til pater est-regelen. Med de etiske implikasjoner som ligger her, er det uholdbart at det ikke drøftes i sammenhengen fordi man vet at deres krav om likestilling i løpet av kort tid vil tvinge frem samme rettigheter som lesbiske par. Det er i dag en realitet at en mann kan skaffe seg eget barn ved bruk av eggdonasjon og surrogatmor. Går departementets forslag gjennom, vil ikke mannen med mannlig ektefelle kunne kreve offentlig assistanse eller i kraft av loven kunne påberope seg pater est-regelen. Den juridiske stilling til den biologiske far er i slike tilfeller ikke klar. Krav om likestilling vil fremtvinge lovendring til fordel også for menn. Likestillingsargumentet står i tiden så sterkt at det blir uærlig ikke å foreta en samlet vurdering nå, siden den ikke kan påregnes å bli reell senere. Ved samlet vurdering trer de etiske problemstillingene klarere frem. Det teknifiserte i kombinasjon med betaling for sæd og egg og leie av livmor viser hvor kynisk sakskomplekset er.

Til sammenligning kan nevnes at den franske nasjonalforsamling har brukt et helt år til utredningsarbeid og rundebordskonferanser der alle berørte parter har deltatt. Det er et arbeid av en ganske annen kaliber enn det Barne- og likestillingsdepartementet har prestert.

Diskriminering og likestilling

Vi stiller oss sterkt kritiske til at lovforslagets problematikk begrenses til et diskrimineringsspørsmål. For å ivareta enkeltgruppers behov, må man ofte differensiere. Departementet blander begrepene likestilling og likeverd. Det er intet som kan rokke ved alle enkeltmenneskers likeverd, noe ikke minst kristendommen med stor kraft har understreket, men det er viktig å la annerledeshet ha mulighet og rett til å behandles særskilt. Når det gjelder den kjønnsnøytrale ekteskapslovens implikasjoner, berører disse mange flere parter enn de homofile/lesbiske; i første rekke vil barn og heterofile biologiske foreldre rammes av loven, uten at vi ser at deres interesser ivaretas på en skikkelig måte. Departementet gjør seg dermed skyldig i å diskriminere andre grupper gjennom dette lovforslaget.

Ettersom *likestilling/likhet* eller tilsvarende går igjen i høringsnotatet må man ha med seg at disse begrepene ikke nødvendigvis er verdibegreper i seg selv. Det er avhengig av grunnlaget for sammenligning. Alle bestemmelser vil ha en periferi med flytende overganger til andre rettsregler/områder. Det er vanlig teknikk å trekke sammenligninger med forhold i periferien for å få noe annet inn under eller å få endret en bestemmelse. I slike tilfeller må man se på hva som er sentralt i bestemmelsen og om endringen bringer inn noe kvalifisert annet. Når slike vurderinger uteblir, blir det juridisk teknikk som benyttes for å oppnå det man ønsker, ikke relevant argumentasjon, og notatet preges blant annet av dette.

Omdefinering av begreper

Vi ser det som meget bekymringsfullt at departementet med overlegg omdefinierer objektive begreper i den hensikt å endre meningsinnholdet. Gjennom nyord og omskrivninger av virkeligheten forsøkes borgernes begrepsapparat og innholdsforståelse endret. Dette er dessverre ikke nytt, men det er meget urovekkende at denne regjeringen gjør det så systematisk. Det gir ubehagelige assosiasjoner til totalitære regimers propagandaretorikk.

- Begrepene “likekjønnet” og “ulikekjønnet” normaliserer ved sin prefiksbruk homofile forhold, mens det stiller heterofile forhold i et unormalt lys.
- Homoseksualitet defineres utelukkende som et “sosialt” anliggende; de objektive biologiske, antropologiske og psykologiske sidene ties det om.
- Under vurderinger om like rettigheter sies det at når to av samme kjønn ikke kan få barn med hverandre, er det ikke medisinsk begrunnet, men sosialt (s. 64 siste og 65 nest siste avsnitt). Ordet sosialt innebærer noe relativt, noe foranderlig. Men at to av samme kjønn ikke kan få barn med hverandre, er et objektivt faktum og har ikke med det sosiale å gjøre.
- Foreldreskap defineres som et “kjønnsnøytralt” begrep, stikk i strid med den biologiske virkelighet.
- Fruktbarhet individualiseres, skjønt det er ved mannens og kvinnens

samvirkende fertilitet at fruktbarhet blir en realitet, og den er et parfenomen, en mulighet mann og kvinne er sammen om, ikke en individuell attributt.

- Det uttales at man må ta inn over seg at samfunnets og teknologiens utvikling vil kunne medføre at det også innenfor det naturgitte er rom for utvikling (s. 65, siste avsnitt). Men forslaget er ikke innenfor det naturgitte; det er utenfor.
- Departementet innfører betegnelsen ”medmor”. Dette er skjønning av virkeligheten; ”medmoren” er ikke biologisk deltager i unnfangelsen av barnet. Det er bedre å beholde betegnelsen ”sosial mor” eller stemor.

Det er skremmende å se i hvor stor grad departementet ønsker å la staten være definisjonsmakt for hva folk skal tenke, mene og tro. Det er borgernes grunnleggende rett å kunne velge av fri vilje hvilke moralske og etiske prinsipper de vil gi sin tilslutning til.

KRITIKK AV TOVE PETTERSENS FILOSOFISKE BETRAKTNING OM EKTESKAPET

Den teoretiske rammen for regjeringens høringsuttalelse prøver bl. a. gjennom en ”filosofisk betraktning av ekteskapet” å legitimere forslaget. Denne filosofiske fremstillingen er meget mangelfull. Her følger en gjennomgang av de mest kritikkverdige punkter:

Ideologisering

Hva er det gode? Hva er naturlig? Hva er *bonum commune*? Hva er fornuftig? Dette er spørsmål man burde forvente skulle bli tatt opp i en filosofisk betraktning om noe som berører samfunnets viktigste enhet: familien. Hele dokumentet er i stedet en ideologisering av tanker fra filosofihistorien. Den blir tatt til inntekt for egen interesse, nemlig å relativisere den før/over-statlige institusjon som familien med mann, kvinne og barn er.

En slik tankegang har røtter i etterkrigsfilosofien. Allikevel er det fatalt at regjeringen ønsker at en slik filosofi skal bli rammen for politisk handling. Man kan spørre seg: Hvor har det blitt av opplysningstidens arv som så på ekteskapet mellom kvinne og mann som en forutsetning for et fungerende samfunn?

Selektiv omgang med filosofihistorien

Teksten trekker frem kjente filosofer som Kant, Hobbes, Hegel og Wittgenstein. Utvalget synes å være nokså tilfeldig. Man kan undre seg over at Engels blir sitert ti ganger. Forfatteren prøver å ta filosofer til inntekt for egen interesse, og det blir ideologi istedenfor filosofisk argumentasjon.

Et eksempel: Etter å ha beskrevet Hegels tanker om ekteskapets grunn i samfunnet, konkluderer Pettersen: ”Selv om Hegel i sin analyse forutsetter at ekteskapet er en relasjon mellom mann og kvinne, må ikke hans tanker om familien og ekteskapet

nødvendigvis forkastes selv om partene i ekteskapet har samme kjønn”. Et slikt utsagn er å ta Hegels filosofi til inntekt for egen ideologi og strider mot Hegels intensjoner. Historien har mange negative eksempler på en slik fremgangsmåte.

Manglende logikk

Istedenfor å stille det allmenne spørsmål om hva et ekteskap er, tvinger man historiske fenomener og filosofiske tekster inn under ens eget mål, nemlig å løsrive ekteskapet fra “det heterofile monopolet”, samtidig som det ut i fra homofil praksis i fortid og nåtid trekkes den slutning at ekteskapet ikke nødvendigvis er utelukkende for mann og kvinne. Argumentasjonen er mangelfull: At x fantes i y-tid, er ikke et filosofisk argument for å forandre en praksis i en z-tid. At historiske fenomener skal bli til et kriterium for rett og galt, er filosofisk nonsens: Fordi det fantes “boy wives” i antikken og “female husbands” i Afrika, er likekjønnede ekteskapet en god ting i dag? En slik empirisk begrunnet rettslære er uholdbar. I denne sammenheng kan man minne om Kants ord: “En empirisk rettslære har et hode [...], ja den kan ha et vakkert hode, men det er synd; den har ingen hjerne.”

Manglende argumentasjon

Det strider mot fornuften å la ekteskapet omfatte homofile samliv. Det beviser høringsnotatet selv, når det på en nesten krampaktig måte prøver å forandre språkpraksisen rundt ekteskapet. Man forsøker å vende begreper som forbindes med mann og kvinne, til å gjelde også homofile. Omgangen med Wittgensteins filosofi viser dette til fulle: I høringsnotatet mener man at ordet “ekteskap” semantisk sett ikke har en bestemt mening, og at ingen kan ha monopol på det. Det teoretiske rammeverket for en slik hypotese mener man å finne i Wittgensteins senfilosofi, hvor han vil beskrive bruken av ord. Han begrenser seg til det, og det er ikke dekning for bevisst å legge inn sin subjektive mening om en ting som det normative, slik forfatteren av teksten gjør det med ekteskapet.

Det er graverende at regjeringen kan la en slik mangelfull filosofisk utredning være en del av forslaget til lovendring. Det er etter vår oppfatning et tegn på intellektuell uredelighet og manglende vitenskapelig saklighet.

FILOSOFISKE SYNSPUNKTER PÅ LOVFORSLAGET

Reduksjonistisk antropologi

Lystprinsippet er rådende i dokumentets behandling av barn: Hvis homofile/lesbiske har lyst på barn, må staten legge forholdene til rette for det. Barn blir gjenstand for lystenes makt. Dette er overgrep mot barn, som ikke kan forsvare sine rettigheter. Det er også et overgrep mot homofile som ikke ønsker statlig inngripen i deres privatliv.

Når lystprinsippet blir rådende, overses den kjensgjerning at mennesket er et vesen som ikke bare lever instinktivt, men et vesen som må søke fornuftige rammer for sine handlinger: Vi må søke det gode og unngå det onde. Når denne dimensjonen mangler, er

det et tegn på en reduksjonistisk antropologi. I bunn og grunn ligger det en skjult forakt for eller fornektelse av mennesket som åndsvesen: Man overser at vi kan reflektere over våre begjær og lyster og styre dem etter fornuften. Menneskets godhet ligger nettopp i denne muligheten, sier Thomas Aquinas. I den har også vår personlighet sitt utspring. Aristoteles definerer mennesket som *animal rationale*: Hvor er det i regjeringens høringsnotat blitt av *rasjonaliteten*, det som skiller mennesket fra dyrene, når lystprinsippet skal bli statens kriterium for godt kontra ondt?

Positivism, konstruktivism og teknifisering

Forslaget til regjeringen beror på en konstruktivistisk ideologi: Alt som finnes er kun menneskelige konstruksjoner og kan derfor forandres uten å gå ut i fra sannhetskriterier. At regjeringen bygger sin familiepolitikk på en slik tankegang, er alarmerende. Den forutsetter nemlig tanken om at mennesket kan herske over naturen etter eget forgodtbefinnende. Dette er en forlengelse av en positivistisk tenkning. Når mennesket kun lar det gjelde som kommer fra ens egne hender, - det vi selv har laget - er ikke veien til en konstruktivistisk livsforståelse lang. Man forholder seg til livet som om alt står til menneskets frie disposisjon.

Derfor må regjeringens forslag til ny ekteskapslov kunne sees på som et barn av positivismen. Den tar, som nevnt i innledningen, utgangspunkt i det mennesket selv lar gjelde som gitt, og vil forene erfaringsvitenskapelige, de samfunnsvitenskapelige inklusive, resultater til et systematisk helhetsbilde og anerkjenner bare det sansbare og empirisk gitte som vi kan beherske gjennom vitenskapen. Forholdet til naturen blir i denne sammenheng også forandret: Natur blir ikke det som går oss forut, men det vi kan beherske gjennom vitenskapen. Det som vitenskap setter som faktum, blir dermed den enerådende virkelighetstilgangen. Ut ifra en slik tankegang er konstruktivism en logisk følge.

Hvis man derimot går ut i fra en tenkning som står i en viss sammenheng med den naturlige verden vi er satt inn i, er mann og kvinne ingen konstruksjoner, men en gitt forutsetning. Enhver av oss er nemlig blitt til ved en kvinne og en mann, og er selv mann eller kvinne. Gjennom sine forslag om ekvivalenter som kan erstatte den naturlig praksis - sædbanker, kunstig befruktning og ekteskap mellom respektive lesbiske og homofile - bekrefter regjeringen at forholdet mellom mann og kvinne er det naturlige. Når man ikke godkjenner en tings egenverdi, søker man etter funksjonelle ekvivalenter. At regjeringen setter sin tiltro til disse funksjonelle ekvivalentene, er ikke annet enn å sette teknikken over det naturlige. I det at regjeringen ønsker å oppheve naturen til fordel for sin egen konstruktivistiske ideologi, viser forslagene til funksjonelle ekvivalenter at man ønsker at samfunnet ikke skal bygge på naturen, men på menneskelig teknikk.

Det er i det hele tatt uholdbart at de etiske diskusjoner rundt dette ikke blir berørt. Men som nevnt i innledningen, er det samtidig et kjennetegn ved positivismen.

BARNES INTERESSER

Den katolske Kirke ser med stor bekymring på at Barne- og Likestillingsdepartementet i lovforslaget har sett så godt som helt bort fra den viktigste befolkningsgruppen departementet har som ansvarsområde, nemlig barna. Det holder ikke med noen få mangelfulle undersøkelser om barns oppvekst hos likekjønnede foresatte.

I enhver sammenheng skal den svakeste parts interesser ha forrang og anerkjennes med særlig omhu. I ekteskaps- og familiesammenheng er barn den svakeste og derved også den viktigste part å ivareta. Barn i begynnelsen av livet har meget begrenset mulighet for å ytre seg og forsvare sine interesser. Dette har ikke departementet i sitt forslag om likekjønnede ekteskap tatt hensyn til. Det er en alvorlig forsømmelse.

Barn har rett til en mor og en far

Ethvert barn har ALLTID en mann og en kvinne som biologiske foreldre. Barnet har en naturlig rett til tilhørighet med de to som har medvirket til dets tilblivelse. At voksne mennesker ofte forsømmer eller nekter barnet denne rett, er ikke noe argument for å sette dette prinsippet til side. Barnet har rett til å oppleve mors og fars kjønns spesifikke særtrekk som rollemodeller og omsorgspersoner.

Barn har rett til å kjenne sine foreldre

Det er likeledes en grunnleggende rett for et barn å kjenne til sine biologiske foreldre, så fremt dette er mulig og det ikke foreligger særlige behov for å skjerme barnet fra sitt biologiske opphav (f eks ved vold eller voldtekt). Menneskets grunnleggende behov for å kjenne sine røtter er vesentlig for dets identitet og selvforståelse. Når voksne med overlegg underslår den ene biologiske forelders medvirkning og eksistens, blir dette en egoistisk handling, som fratrar barnet en vesentlig dimensjon ved livet. Homoseksuelles ønske om et forhold uten personer av det motsatte kjønn, kan neppe sies å veie tyngre enn barnets legitime behov for sin biologiske forelder.

Barn trenger foreldre som elsker hverandre

Ideelt sett skulle alle barn blitt til som resultat av sine biologiske foreldres kjærlighet. Selv om dette ofte ikke er virkeligheten, er det Den katolske kirkes visjon, begrunnet i det som best tjener barn og voksne, og i det Kirken har mottatt av Gud som hensikten med ekteskapet og familien. Kirken arbeider for at voksne skal forstå fordelene ved en slik ordning, og oppfordrer alle til å opptre med en forutseende ansvarlighet og omsorg i sitt seksualliv, med rom for barnets mulighet som en positiv og ønsket hendelse.

Forslaget om assistert befruktning for lesbiske utelukker allerede i utgangspunktet muligheten for barnet til å kunne unngås av foreldre som er glade i hverandre. I stedet holdes den biologiske far med overlegg helt utenfor "kjærlighetsforholdet" og helt utenfor barnets liv. Faren er fra begynnelsen av uønsket som person, uønsket som deltager i foreldreskapet, uinteressant i det hele tatt. Den etiske holdbarheten i et slikt menneskesyn stiller vi et stort spørsmålsteget ved.

Instrumentalisering av barn

Forslagets bruk av barnet som brekkstang for å innføre nye familiekonstellasjoner som åpenbart ikke er til barnets fordel, ser vi på som særlig graverende. Barnet gjøres til en teknologisk konstruksjon som skal skreddersys voksnes livsprosjekter, lykkejag og omsorgstrang, istedenfor å anerkjennes som et selvstendig og levende subjekt med egne behov og rettigheter. Er dette en forsvarlig omgang med våre fremtidige generasjoner? Så avgjort ikke, og Den katolske kirke vil advare på det sterkeste mot å slå inn på et slikt personsyn.

A- og B-barn

Urimeligheten i BLDs forslag til endringer i ekteskapsloven blir særlig fremtredende i kapittel 5.4, som omhandler foreldreskap. BLDs forslag vil medføre at de foresatte til barna som unnfanges får ulik status, alt etter hvordan moren er gått frem for å bli besvangret. Jfr.: ”Dette innebærer altså at en eventuell regulering av medmorskap i barneloven ikke vil omfatte barn som blir til ved inseminasjon utenfor det kontrollerte helsevesenet. Foreldreskap må i disse tilfellene fastsettes ved stebarnsadopsjon.”¹

Departementet bidrar dermed til at lesbiske par og lesbiskes barn kan deles inn i et A-lag og et B-lag. A-laget omfatter par der moren besvangres og barnet unnfanges i ”kontrollerte former innenfor helsevesenet”, der klinikkene garanterer for at sæddonoren er smittefri og fri for arvelige sykdommer, mens B-laget utgjør de som besvangres og de som ”blir til ved inseminasjon utenfor det kontrollerte helsevesenet”. A-barnas foresatte får betegnelsene mor og medmor, mens B-barnas får mor og adoptivmor ved stebarnsadopsjon.

Dette er et sterkt eksempel på at man er på ville veier. Omstendighetene et barn unnfanges under er uvesentlige; det vesentlige er barnets eksistens. Eller mener BLD at ikke alle barn er likeverdige? Tenkningen er den samme som lå bak steriliseringsloven av 1934. Loven ga adgang til tvangssterilisering og fikk blant annet alvorlige følger for taterne som målgruppe, og det er analogt til tidligere tiders skille mellom ”ekte” og ”uekte” barn. Slik tilfellet er med bioteknologiloven, kommer det også her tydelig frem at helse opphøyes til det optimale kriterium alt skal måles opp mot. Statsgarantert helse gir alle rettigheter, mens ”tvilsom” genetisk opprinnelse, genavvik og sykdom er uønsket, og medfører lavere sosial status, og i verste fall destruksjon.

ADGANG TIL ADOPSJON

Adopsjon – fokus på barnet

Vi vil minne om at adopsjon først og fremst handler om å gi barn en familie, ikke om å gi voksne et barn, uansett hvor høyt de måtte ønske seg dem. Adopsjonslovens § 2 stadfester at adopsjonsbevilling bare må gis når det kan antas at adopsjonen vil bli til gagn for barnet. Det er således alltid barnets beste som må stå i sentrum for enhver adopsjon, slik en rekke konvensjoner påpeker. Ingen voksne kan påberope seg noen rett til adopsjon. Adopsjon handler om *barnets rett til en familie*, ikke om å ivareta voksne personers drømmer og lengsler. Det burde ikke herske noen tvil om at det optimale for

¹ Høringsnotatet, s. 72.

barn er å vokse opp med både en far og en mor.

Et kosmetisk grep

Departementet drøfter muligheten for å innføre generell adopsjonsadgang for lesbiske og homofile par, til tross for at det i praksis vil være minimale muligheter for dette. Det er normalt påtagelig flere adopsjonsøkende enn adopsjonsbevilgninger pr. år², og adopsjonsforeningene søker i størst mulig grad å skaffe barna familier med en far og en mor.

Departementets anliggende erklæres å være å gi homofile “en mulighet til å bli vurdert som adoptivsøkere på lik linje med andre, ikke om å innføre en rett til å adoptere”, selv om det innrømmes at dette neppe er det spørsmålet som i størst grad vil bidra til å endre holdningene til homofile. Departementet stiller her to gruppers interesser opp mot hverandre, og lar hensynet til den svakeste part – barna – bli tilsidesatt. Departementet instrumentaliserer dermed barnet, i et forsøk på å oppnå anerkjennelse for en ny type familiekonstellasjon.

Barnets rettigheter og barnets beste blir underkjent for å tilfredsstille *politikernes* ønske om å overprøve ekteskapets suverenitet som det beste oppvekstmiljø for barn, under dekke av å tale en liten gruppe voksnes sak. Den katolske kirke ser meget alvorlig på departementets fremgangsmåte, og tar fullstendig avstand fra den.

Sannsynlig sosial belastning

Adoptivbarn har allerede gjennomgått det alvorlige traumet å bli skilt fra sine biologiske foreldre. Adopsjonsformidlernes oppgave er derfor å sørge for at alle hensyn til barnet ivaretas på beste måte, ikke minst dets grunnleggende rett til en far og en mor. Analogien med barnets tokjønnete biologiske opphav bør beholdes ved valg av adoptivfamilie.

Adoptivbarn er “annerledes” nok, sosialt sett. De trenger ikke å belastes med ytterligere annerledeshet. Nettopp fordi partnere i et homoseksuelt forhold lever i så sterkt avvik fra befolkningsflertallet, kan dette representere en ekstra byrde for barnet, uansett hvor god omsorgsevne homoseksuelle par måtte ha, og uansett hvor stor aksept samfunnet måtte omgi homoseksuelle med. Vi etterlyser et ”føre var” -prinsipp her.

Effekter på barn

BLD underbygger sitt forslag med et fåtall undersøkelser som angivelig dokumenterer at barn som vokser opp med likekjønnede foresatte har det like bra som barn som vokser opp med mor og far. Dette underlagsmaterialet er imidlertid så utilstrekkelig mht. populasjonsgrunnlag og utvalg, og av så lite faglig tyngde (hovedfagsoppgaver), at det ikke kan regnes som holdbar dokumentasjon. Det vil ennå ta mange år, og en langt mer

² Statistikk fra BUFdir for 2006 viser at mens forhåndsgodkjenning ble gitt til 970 søkere, og avslag til 101 (Tabell 2.1 Forhåndsgodkjenning til adopsjon, alle søkere), lå antallet fullførte adopsjonsprosesser på 519 – 403 registrerte adopsjoner og 116 adopsjonsbevilgninger (Tabell F, Behandling av registrerings- og bevillingssaker).

systematisk og omfattende innsamling av data til å kunne dokumentere hvilke effekter det har på barn å vokse opp hos likekjønnede omsorgspersoner.

Omfattende psykologisk forskning slår fast at barn trenger foreldrene for å bygge opp sin identitet. De trenger både morens feminine og farens maskuline karaktertrekk i samspill som klangbunn for sin atferd. Om mor eller far faller fra, eller om de utgjør svake eller sterke rollemodeller, vil alltid ha innvirkning på barnets selvbilde og personlighetsutvikling. Likekjønnede par besitter ikke den utfyllende biologiske og antropologiske komplementaritet som ekteskap og familieliv betinger, og representerer derfor ikke et fullgodt alternativ til familier med heterofile ektefeller. Vi stiller ikke spørsmål ved likekjønnede pars omsorgsevne, men påpeker at oppvekstmiljøet de tilbyr barn, vil mangle en vesentlig dimensjon.

Det er all grunn til å spørre seg om *nødvendigheten* av å gi barn likekjønnede foresatte. Trenger barnet likekjønnede foresatte mer enn ulikekjønnede adoptivforeldre? Lite taler for det, og dette avslører bare at lovforslaget er fremmet på en liten gruppe voksnes premisser, ikke på barnets. Lovgiver bør derfor ikke søke å gi voksne en rett som *med overlegg* fratrar barnet erfaringen av å vokse opp med en far og en mor. Det er en misforstått kompensasjon overfor homofiles omsorgsevner, og en kynisk utnyttelse av barn i en vanskelig situasjon. Vi kan ikke tillate sosiale eksperimenter med barn, og særlig ikke med barn som allerede har lidd et alvorlig tap.

ASSISTERT BEFRUKTNING

Barne- og Familiedepartementet ønsker å åpne for at lesbiske kan få adgang til inseminasjon og assistert befruktning.

Prinsipielle innvendinger

”Unnfangelsen av et nytt menneske må være frukten av og tegnet på ektefellenes gjensidige selvhengivelse, kjærlighet og troskap. Ektefellenes troskap i ekteskapets enhet innebærer en gjensidig respekt for hverandres rett til å bli far og mor kun ved hverandre. Barnet har rett til å bli unnfanget, båret frem i morslivet, født og oppfostret innenfor ekteskapet: Det er gjennom det trygge og erkjente forholdet til sine foreldre barnet kan oppdage egen identitet og oppnå sin rettmessige menneskelige utvikling.”³

Den katolske Kirke har på denne bakgrunn en rekke prinsipielle innvendinger mot assistert befruktning generelt, inklusive heterofiles adgang til tilbudet.

I første rekke må hensynet til barnet som skal unnfanges ivaretas på beste måte. Barnet har rett til å bli unnfanget og født inn i et mann-kvinne-forhold, der de to foreldrene lever i et forpliktet forhold til hverandre, der de to medvirker til unnfangelsen, og tar ansvar for og erkjenner sitt foreldreskap. For barnet er det tryggest at dette skjer innenfor et ekteskap, der moren og faren har lovet hverandre kjærlighet og trofasthet livet ut. Slik sikres barnets oppvekstrammer. Også fra et moralsk synspunkt er det riktigst overfor barnet at forplantning skjer som en ansvarlig og bevisst handling innenfor ekteskapets rammer.

³ Troskongregasjonen, “Donum Vitae” (“Livets gave”), 1987.

Unnfangelsen av et barn er altså et anliggende forbeholdt mannens og kvinnens kjønns spesifikke og utfyllende medvirkning i samleiet. Derfor tar Den katolske Kirke avstand fra metoder som frembringer nytt liv utenfor seksualaktens sammenheng. Tredjepersoner er av den grunn utelukket fra å medvirke direkte til unnfangelsen, enten disse måtte inneha en rent terapeutisk rolle (helsepersonell) eller, alvorligere, som kjønns celledonorer eller surrogatmødre.

Ved alle former for heterolog assistert befruktning, enten dette skjer vha. sæddonor, eggdonor og/eller surrogatmødre, overkjøres barnets rett til å ha en tilknytning til sitt biologiske opphav, ved at barnet fratras minst én av sine biologiske foreldre.

Både anonyme kjønns celledonorer og surrogatmødre frasier seg på sin side foreldreansvaret for barna. Hva dette gjør med disse personenes samvittighet og følelsesliv på sikt, vet vi ennå lite om, men det er all grunn til å stille spørsmål ved en slik lettvent omgang med egen fertilitet og med det faktiske, biologiske foreldreskapet. Foreldres biologiske og følelsesmessige tilknytning til sine barn er for mange sannsynligvis undervurdert i denne sammenheng. *Hvor mange skal man være anonym forelder til? Hvilke rettigheter har man til å kjenne sine barn om man en dag angrer?*

Alvorligst i denne sammenheng er imidlertid at assistert befruktning i mange tilfeller innebærer anslag mot livets ukrenkelighet. Altfor ofte er tilsiktet embryodestruksjon en del av IVF-behandlingen, likeså nedfrysing og oppbevaring av levende embryoer på ubestemt tid. Videre har adgang til PGD gjort at barn med alvorlig, arvelig sykdom kan destrueres på embryostadiet.

Fruktbarhet og homoseksualitet

I vår tid ser vi mer og mer tendenser til at fruktbarhet individualiseres og reduseres til et spørsmål om egen fertilitet. Muligheten til å unnfange barn vha. bioteknologi løsriver unnfangelsen av nye mennesker fra samleiets kjærlighetsmøte mellom mann og kvinne. Slik dehumaniseres den vakreste og viktigste samhandling mann og kvinne, samt foreldre og barn imellom.

Et forholds fruktbarhet betinger begge kjønns egenskaper og medvirkning; det er noe mann og kvinne har del i sammen, ikke noe de kan råde individuelt over.

I lesbiske og homofile parforhold er ønsket om barn i utgangspunktet biologisk urealiserbart. Deres seksuelle handlinger har ingen mulighet til å gi livet videre. Lesbisk og homofil infertilitet er et objektivt, biologisk faktum, gitt nettopp ved partnernes likekjønnethet. Den skyldes i utgangspunktet ingen sykdomstilstand, men valget av en likekjønnet partner, hvor den ene eller begge partneres befruktningsdyktighet er irrelevant. Det virker derfor søkt å skulle forsøke å "helbrede" noe som er en implisitt konsekvens av livsvalg. Assistert befruktning er et medisinsk tiltak for å avhjelpe patologisk infertilitet. Når departementet ønsker å åpne adgangen for lesbiske til assistert befruktning, er ikke dette annet enn en videreføring av den individualistiske forståelsen

av fruktbarhetsbegrepet, der mennesket urettmessig gjør seg til herre over videreføringen av livet og trosser naturens lovmessighet.

Inkonsekvenser i forslaget

Forslaget inneholder noen logiske kortslutninger.

At departementet ønsker å likestille lesbiske med ufrivillig barnløse par, er å gjøre den sistnevnte gruppen stor urett. Heterofiles patologiske eller uforklarlige barnløshet er ved sin opplevde naturstridighet vesensforskjellig fra sterilitet grunnet likekjønnet. Heterofile par har en selvskreven rett til å bli hjulpet til å bli foreldre innenfor etisk akseptable rammer.⁴ Det samme er ikke tilfellet for lesbiske par.

Den katolske Kirke stusser samtidig over departementets mangel på konsekvens i det at kun lesbiske gis adgang til assistert befruktning, mens homofile ikke tilgodesees med adgang til å ta i bruk surrogatmødre og ensliges adgang ikke diskuteres. For Den katolske Kirke er alle alternativer utelukket, men dersom departementets definisjoner på diskriminering skal følges, er denne forskjellsbehandlingen underlig. Kan det være at de etiske betenkelighetene knyttet til bruk av surrogatmødre likevel ikke er så veldig forskjellige fra de som angår bruken av sæddonorer? Kan det være at barnets rett til å kjenne og bli tatt vel imot av begge sine biologiske foreldre er et viktigere prinsipp enn først antatt? At antallet involverte i en unnfangelse likevel har større betydning enn bioteknologien ønsker å innrømme? At det som er teknologisk og medisinsk mulig ikke alltid er det moralsk riktige svar på menneskelivets utfordringer?

Vi håper de etiske problemstillingene rundt homofiles bruk av surrogatmødre kan fungere som en øyeåpner for politikerne i vurderingen av de etisk og moralsk meget betenkelige sider ved dagens former for assistert befruktning.

Vi frykter imidlertid at departementets strategi er å gi en "trinnvis" adgang for homoseksuelle generelt til assistert befruktning, gjennom å legalisere lesbisk rett først, og så, når offentligheten synes "moden" nok for det, også gi homofile rett til "egne" barn. I enkelte land er dette allerede tillatt. Vi vil på det sterkeste advare mot en slik fremgangsmåte. Foreløpig har departementet forbeholdt assistert befruktning til befolkningsgrupper som lever i parforhold, men i mange land diskuteres allerede muligheten for å gi enslige en tilsvarende adgang med henvisning til at de ellers vil bli "diskriminert".

En åpenbar konsekvens er at unnfangelsen av mennesker vil skje helt isolert fra seksuallivet, og at assistert befruktning vil tilbys uten medisinsk anbefaling. Kjønnsceller og embryoer blir handelsvare, der helse og kvalitet vil kunne prises i diverse klasser. Det skapes en kunstig etterspørsel etter sæd og eggceller som ikke på noen måte kan forsvares. Sædavgivelse skjer ofte under forhold som står i strid med mannens verdighet, og eggthenting er ikke uten risiko for kvinner. I verste fall risikerer

⁴ Som nevnt ovenfor, kan ikke Den katolske Kirke godkjenne dagens metoder for assistert befruktning, men oppmuntrer til andre former for fertilitetsbehandling som ikke krenker livet eller ektefellenes samliv.

vi å ende opp med samfunnstilstander der ferdig gentestede embryoer tilbys kommersielt. Dette er ikke annet enn menneskehandel - ikledd et skinn av medlidende føleri.

Gjennom donasjon eller salg av egne kjønnsceller fraskriver mennesket seg ansvaret for sitt objektive, biologiske foreldreskap. Hvor klokt er dette? Barnet blir anerkjent i den grad det er en del av forelderens plan, ikke for sin egen skyld. Den uegennyttige, hengivne og komplementære kjærlighet vil erstattes av narsissisme og ufølsomhet for andres behov. Er en slik utvikling ønskelig?

Fravær av kjærlighet og medmenneskelighet

Lesbiske krever mannlig sæd for å unnfange, men mannen som person nektes innpass i deres liv. Denne holdningen kan uttrykkes slik: ”Jeg trenger dine kjønnsceller, men ikke deg.” Med assistert befruktning til lesbiske, gjøres mannen til et middel, en vareleverandør. Og barnet nektes sin far... Dette prosjektet ønsker regjeringen å støtte.

Hvor er kjærlighetsfellesskapet en unnfangelse i utgangspunktet skulle springe ut av? Har forslagsstillerne reflektert over hva barnet med tiden vil tenke om at det er unnfanget vha. en tredje, ukjent part? Hvem ble barnet egentlig til for? Kan disse handlingene noensinne sies å være til et barns beste? Hvor er humaniteten i en slik handlemåte?

Unnfangelsen av barn tilhører eksklusivt og definitivt det heteroseksuelle samliv. Å ville endre på dette, er å motarbeide våre mest grunnleggende livsmønstre. Ved å ty til teknologiske løsninger som overprøver menneskekroppens normale funksjonalitet og kjønnenes kjærlighetsfylte forening/samhandling, beveger vi oss bort fra den harmoni med naturen mennesket burde ha lært seg å tilstrebe. Vi stiller et stort spørsmålstegn ved dømmekraften til en del homoseksuelle miljøers programfestede ønske om å løsrive all lovgivning fra naturloven. At lesbiske kan ha sterke morsinstinkter og homofile sterke farsinstinkter, kombinert med god omsorgsevne, rettfærdiggjør ikke noe krav om barn. Ved assistert befruktning vil barnet i første rekke unnfanges for å tilfredsstille lesbiskes drømmer – ikke for dets egen skyld.

Avgrunnen mellom hva et barn har grunnleggende rett til og hva departementet mener homoseksuelle bør gis anledning til, lar umenneskeligheten i forslaget tre så altfor tydelig frem. Den katolske Kirke er meget bekymret for den utilitaristiske omgang med mennesker, og da særlig totalt uskyldige barn, som departementet går i bresjen for å innføre. Adgang til assistert befruktning for lesbiske er ikke annet enn et overgrep mot barn, og bør følgelig ikke tillates.

TEOLOGISK FORSTÅELSE AV EKTESKAPET

Definisjon, generelt og katolsk

I *Den katolske kirkes katekisme* blir ekteskapet definert på følgende måte:

“Ektepakten, hvorved en mann og en kvinne seg imellom oppretter et partnerskap for hele livet, og som etter sin naturlige egenart er innrettet på ektefellenes vel og på frembringelse og oppdragelse av avkom, er av Herren Kristus mellom døpte opphøyet til verdighet av sakrament” (1601).

For den katolske tro er ekteskapet mellom mann og kvinne et synlig tegn på Guds kjærlighet som har sitt utspring i skaperordningen. Mann og kvinne er skapt av Gud for sammen å få barn. Det er et bilde på den treenige Gud: Faderen og Sønnen elsker hverandre i Den Hellige Ånd. Samtidig er ekteskapet et tegn på kjærligheten mellom Kristus og Kirken. Ekteskapets rot i Guds kjærlighet viser at det er til *det beste for mennesket* å leve innenfor den rammen Gud har satt i sin frie og gode vilje. Alt annet er en krenkelse av Guds gode skapervilje.

Derfor er det etter katolsk tro og lære en perversjon av Guds skaperordning å omdefinere ekteskapet mellom mann og kvinne og deres naturlige forhold til barnet. Ekteskapet er av vesen heteroseksuelt. Det ble ikke til som en tilfeldig sosiologisk konstruksjon begrunnet i historiske eller økonomiske forhold, men er den institusjonaliserte kjernen i det riktige forholdet mellom mann og kvinne, nemlig kjærlighet. Det svarer på og besegler menneskeslektens to mest grunnleggende behov: Et gjensidig og biologisk, psykisk og fysisk *utfyllende* kjærlighetsforhold, og nødvendigheten av å føre menneskeslekten videre.

Samfunnet skylder familien, som er bygget på ekteskapet, sin kontinuerlige overlevelse. Det skylder derfor også familie og ekteskap dyp ærbødighet, og best mulige betingelser. Konsekvensen av å gi homoseksuelle forhold ekteskapelig status, er at ekteskapsbegrepet tømmes for sin grunnleggende forbindelse til forplantning og oppfostring av barn.⁵ Ut ifra katolsk teologi må derfor regjerings forslag avvises på det sterkeste.

Statens ansvar

Etter katolsk forståelse bør staten tjene mennesket slik at det kan leve opp til Guds norm. Statens oppgave kan derfor ikke være å legalisere det syndige,.

Det må ikke underslås at en god del homofile bærer ønsket om hjelp til å få sin seksuelle orientering vendt mot det annet kjønn. Å ikke ville se det er å diskriminere kanskje de svakere blant oss. Så vidt bekjent har forsøk i USA vist at en fjerdedel av menn med homofil tilbøyelighet har funnet tilbake til en heterofil orientering. Slikt må myndighetene vite og forholde seg til. Hvis ikke reduseres det hele til ideologi.

Ut fra katolsk forståelse kan forslaget til en ny ekteskapslov ikke aksepteres, men tvert imot forstås som det hardeste angrep på menneskeverdet etter at abort ble legalisert.

⁵ J. Ratzinger/Troskongregasjonen, ”Considerations regarding proposals to give legal recognition to unions between homosexual persons”, Roma, 2003.